

Juha Talvitie: Kunta vai maakunta? Globalisaatio ja regionalismi. Kunnallisan kehittämissäätöön Polemia-sarjan julkaisu nro 36. Vammala 2000. 116 s.

Mikä on maakuntien tulevaisuus?

Suomen Kunnallisan kehittämissäätöön Polemia-sarjassa on ilmestynyt monia kiinnostavia julkaisuja kunnallishallinnon kehittämistä, palvelutuotannon järjestämisestä sekä kuntien ja valtion välisistä suhteista. Loppukeväällä sarjassa julkaistiin teknikan lisensiaatti **Juha Talvitien** kirja *Kunta vai maakunta? – Globalisaatio ja regionalismi*. Talvitie käy teoksessa läpi kokemuksiaan seutu- ja maakuntahallinnon kehittymisestä viime vuosikymmeninä, mutta varsinkin EU:n vaikutuksia maakuntien tulevaisuuteen. Talvitie on aihepiirin varsinainen asiantuntija, sillä ennen vastikään tapahtunutta eläkkeelle siirtymistään hän ehti toimia mm. *Seutusunnittelun Keskusliiton* johtajana sekä viimeksi *Suomen Kuntaliitossa* rakennepoliittikan vastuualueen päällikkönä. Hänellä on ollut myös lukuisia kansainvälisiä tehtäviä, joiden kautta hän pystyy sijoittamaan kotoiset ratkaisumme kansainvälisiin kehyksiin.

Alkukesän hiljaisessa uutistarjonnassa Talvitien keskustelun avaukseksi tarkoitettu teos täytti tehtävänsä. Se nosti uutis- ja yleisönosastosivuille ns. kunnallisen pormestarihallinnon. Pohdinnos-

saan kunnallisen demokratian kehittämistä ja kansanvallan lisäämisestä Talvitie esittää, että kunnissa tulisi siirtyä vaaleilla valittavaan kunnanjohtajajärjestelmään. Ehdotustaan hän perustelee sillä, että kunnassa todellinen päätösvalta on keskittynyt kunnanjohtajalle ja että hänen luottamuksensa tulisi sen vuoksi mitata vaalien yhteydessä. Mallin mukaan pormestari olisi sekä kunnanjohtaja että kunnanhallituksen puheenjohtaja. Talvitien mielestä osa-aikaisella luottamishenkilöllä ei enää ole edellytyksiä hoitaa menestyksellisesti kunnan johtavan poliittikon vastuukenttää – eikä tehtävä myöskään ole eläkeläisiä varten. Pormestari-malli vastaisi myös useimpien Euroopan maiden käytäntöä.

Vastaavaa vaaleilla valittavan pormestarin mallia Talvitie esittää myös maakuntahallintoon, jolloin nykyinen maakuntajohtaja korvautuisi vaaleilla valittavalla pormestarella – joka voisi nimikkeeltään olla esimerkiksi maaneuvos. Maaneuvos toimisi myös maakuntahallituksen puheenjohtajana. Talvitien mielestä kuntien pormestarien tulisi automaattisesti olla maakuntavaltuuston jäseniä – lisäksi valtuustoon valittaisiin muita jäseniä niin, että kuntien koko ja alueellinen poliittinen jakauma tulisivat edustetuiksi.

Tämän päivän julkiselle keskustelulle hyvin kuvaavaa on, että se on kiinnostunut enemmän henkilöistä ja vallankäytöstä kuin asioiden substanssista. Niinpä keskustelua on syntynyt vain pormestarihallinnasta, jonka puolesta ja jota vastaan on esitetty mielipiteitä, kun taas maakuntien ja kuntien kehittämisen kannalta keskeisemmät kehittämisajatuksukset on sivuutettu vaieten. Niitäkin kirjassa on riittävästi kunnan keskustelun aikaansaamiseksi.

Luonnollisesti tärkeimpänä syynä keskustelun vähäisyyteen on ollut se, että nykyinen maakuntahallinto ja sen toiminta ovat sekä kansalaisille että medialle vieraita. Syynä tähän on käsiteltävien asioiden abstraktisuus ja etäisyys päivittäisen elämän kannalta – suunnitelmien ja strategioiden esittäminen ihmisten kielellä on lähes mahdotonta. Kuntasunnittelua ja kaavoitusta koskevat

ongelmat vielä moninkertaistuvat, kun siirrytään ihmisten lähiympäristöstä maakuntatasolle.

Kunnissa ilmenee yhä epäluuloja maakuntahallintoa, sen toimivuutta ja asiantuntemusta kohtaan. Ongelmana maakuntahallinnossa, kuten myös muissa kuntayhtymissä, on kuntien päätöksenteon etäisyys kuntien todellisuudesta. Tätä on yritetty monin tavoin ratkaista, mutta päätöksentekijöiden motiivit kuntayhtymän päättäjänä ovat usein hyvin etäällä kuntien tavoitteista. Talvitien esittämiin muutosehdotuksiin ei juuri sisälly muutoksia todellisen päätöksenteon tasolle, joka sekä kunnissa että maakunnissa on hallitustaso, vaikka hän muuten analysoi hyvin kuntien ja niiden omien kuntayhtymien suhdetta. Pari kertaa vuodessa kokoontuvan kunnan- tai maakuntavaltuuston vaikutukset todelliseen päätöksentekoon jäävät liian suppeiksi.

Talvitie analysoi varsin osuvasti maakunta- ja seutuhallinnon historian sekä sisältä että suhteissa valtion ja kunnallishallintoon sekä kiinnittää ne kansainvälisiin kehyksiin. Maakuntahallinnon ja valtionaluehallinnon suhteissa olisi Talvitien mukaan vielä kehittämisen varaa niin työvoima- ja elinkeinokeskusten kuin ympäristökeskustenkin kohdalla.

Suomen Euroopan unioniin liittymisen yhteydessä maakuntien merkitys päätöksentekijänä kasvoi merkittävästi niiden saadessa aluekehitysviranomaisen tehtävät. Tämä on ollut sekä merkittävä haaste että mahdollisuus maakunnille. Resurssien jakaminen – vaikkakin Talvitie aivan oikein suhteuttaa nämä rahavirrat kokonaisuuteen – on tehnyt maakunnallisesta päätöksenteosta aiempaa houkuttelevampaa. Talvitien mukaan aluekehitysviranomaisen rooli kuitenkin ylikorostui maakuntien liittojen alkuvuosien toiminnassa – varsinkin kun varsinaiset suunnitelmat tehtiin valtakunnan tasolla ja rahanjaosta päättivät – ja päättävät edelleen – suurelta osin valtion viranomaiset. Seutukaavoitukselle ei maakuntaliitoissa paljon aikaa liennyt eikä seutukaavoituksen keinot Talvitien mukaan osattu käyttää esimerkiksi aluepoliittisten tavoitteiden toteuttamiseksi.

Suomen Kuntaliitossa Talvitie oli vastuussa rakennepoliitikkasta ja sitä kautta mukana mm. Euroopan alueiden liiton AER:n toiminnassa. Hänellä onkin hyvä näkemys siitä, miten maakuntien ja kuntien toimintaa alueiden Euroopan kehittämisessä tulisi Suomessa kehittää.

Talvitie perää kirjassaan maakunnilta aktiivisempaa otetta keskustelussa valtakunnallisessa aluerakenteesta ja ylipäänsä keskustelua Suomen aluerakenteesta ja rakennemuutoksesta. Uuden maankäyttö- ja rakennuslain valtakunnalliset maankäytön suuntaviivat eivät juuri ole keskustelua herättäneet – jälleen kerran on taas vain herätty keskelle alueellista rakennemuutosta, jonka ohjaamiseksi ei juuri uusia ajatuksia ole esitetty.

Talvitie arvioi laajasti jälkiteollisen yhteiskunnan vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja aluerakenteeseen sekä toimintaympäristöjen nopeita muutoksia, joille ovat samanlaisesti tyypillisiä niin globalisaation kuin myös regionalismin voimistuminen. Missä määrin olemme informaatioyhteiskunnassa vai jo matkalla kohti todellista tietoyhteiskuntaa? Talvitie perää keskustelua myös eettisistä kysymyksistä sekä tietoyhteiskunnan vaikutuksista yhdyskuntarakenteeseen sekä asuntorakentamiseen. Missä määrin ihmisten arvostukset tulisi ottaa suunnittelussa ja rakentamisessa huomioon?

Talvitien keskustelun avaukseksi tarkoittamaan kirjaan sisältyy lukuisia toimenpide-ehtotuksia, joista hän esittää – optimistisesti – eräitä kokeiltaviksi jo tulevissa kunnallisvaaleissa. Aikataulu on toki liian tiukka, minkä Talvitie hyvin tiesi jo kirjaa kirjoittaessaan. Tietäen ne erittäin hitaasti muutokset, joita kuntien ja valtion välisessä työnjaossa ja kuntaliitoskysymyksissä on pystytty saavuttamaan, jää nähtäväksi, synnytykö Talvitien heittämiä siemenistä ituja seuraaviin vaaleihin mennessä. Kaiken kaikkiaan tutustumisen arvoinen kirja kaikille kunnallis- ja maakuntahallinnon parissa työskenteleville ja niistä kiinnostuneille.

MARKKU VILLIKKA